Eugène Ysaÿe
(1858-1931)

Onvoltooide sonate voor viool solo in do groot

afkomstig uit het
Lavergne-Manuscript
(B-Bc BV-07-4000)

kritische uitgave door Koenraad Sterckx

©2019 Koninklijk Conservatorium Brussel
School of Arts
Erasmus University College

Voorwoord

Deze uitgave bevat Ysaÿe's tot dusver onbekende zevende sonate voor viool solo. Ze werd door ondertekende ontdekt in het Lavergne-manuscript [**A**].[1] Waarschijnlijk werd ze gecomponeerd in dezelfde periode als de vijfde sonate (mei 1924), aangezien een aantal van de schetsen van beide sonates doorelkaar lopen (zie p. 58 en 60 in **A**).

Aanvankelijk dacht Ysaÿe deze sonate als zesde[2] van zijn opus 27. Naar de redenen waarom hij de sonate in do groot nooit afgewerkt heeft, kunnen we enkel raden, daar hij er klaarblijkelijk nooit iemand iets over verteld heeft. Naar onze mening wou Ysaÿe zijn opus 27 zo duidelijk mogelijk doen verwijzen naar Johann Sebastian Bachs cyclus van 6 sonates en partita's voor viool solo. Bachs cyclus begint met een sonate in sol klein en eindigt met een partita in mi groot. Door de oorspronkelijke zesde sonate in do groot te vervangen door een andere in mi groot, maakte Ysaÿe zijn hommage aan Bach opvallender (de eerste sonate stond van in den beginne al in sol klein).[3] Het gevolg was wel dat hij de sonate in do groot nooit voltooide.

Spijtig genoeg zijn twee van de drie bewegingen in hun huidige staat niet bruikbaar voor het concertpodium: de eerste omdat Ysaÿe een lange passage voor de reëxpositie doorstreept heeft zonder hem te vervangen (wat hij allicht later dacht te doen); de derde omdat ze na 12 notenbalken stopt. Componisten en uitvoerders zijn vrij hun eigen creativiteit te gebruiken om deze delen zelf te vervolledigen.

De tweede beweging is een prachtige *Canzona* (*Lento e mesto*), een intieme, eenvoudige compositie die volledig is, afgezien van dynamische aanwijzingen. Ze is een waardevolle aanvulling van het repertoire voor viool solo, en wij hopen dat deze uitgave ertoe zal bijdragen dat de *Canzona* haar verdiende plaats krijgt op het concertpodium. Ze werd voor het eerst uitgevoerd door Philippe Graffin in het Koninklijk Conservatorium te Brussel op 16 mei 2018.

Koenraad Sterckx, mei 2019

1 Dit manuscript bevat schetsen voor de 6 vioolsonates opus 27 en verschillende andere werken, en bevindt zich in de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium van Brussel – School of Arts – Erasmus University College (plaatsnummer BV-07-4000). Meer informatie over dit manuscript (o.a. een facsimile) staat ter beschikking op de website www.muziekcollecties.be.

2 Een oplijsting genoteerd door Ysaÿe (p.3 in **A**) doet uitschijnen dat hij tijdens het compositie- of uitgaveproces 7 sonates wou onderbrengen in zijn opus 27, waarbij de cellosonate opus 28 vermoedelijk de 6de sonate zou zijn en de vioolsonate voor Quiroga de 7de. Omdat sommige onderdelen van deze lijst uitgegomd werden en sommige woorden vervangen werden door andere, is het onmogelijk de oorspronkelijke lijst met zekerheid te reconstrueren.

3 Het feit dat opus 27 uiteindelijk 6 sonates zou bevatten in plaats van 7 (zie voetnoot 2) toont eveneens aan dat Ysaÿe duidelijk naar Bachs werk wou verwijzen.

Ysaÿe's uitvoeringsinstructies in het Lavergne-manuscript

p.12:

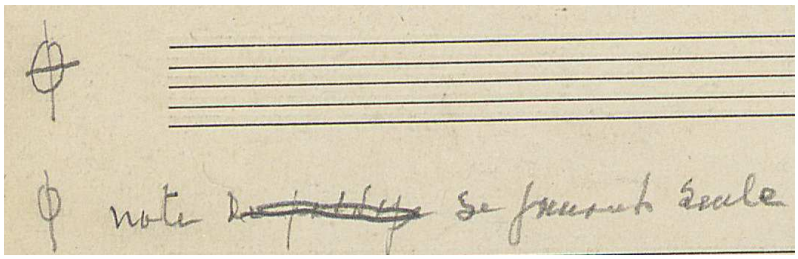

p.21:

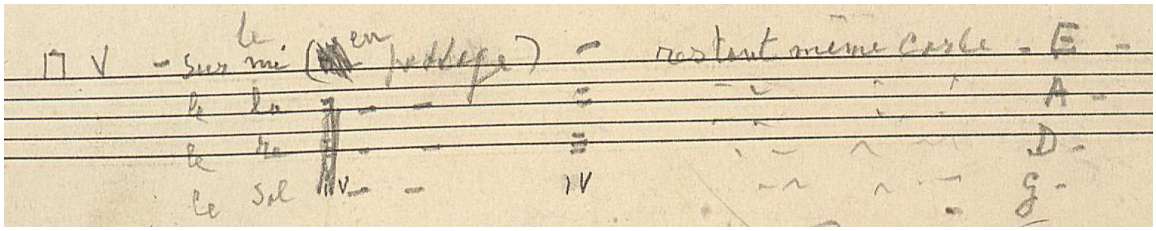

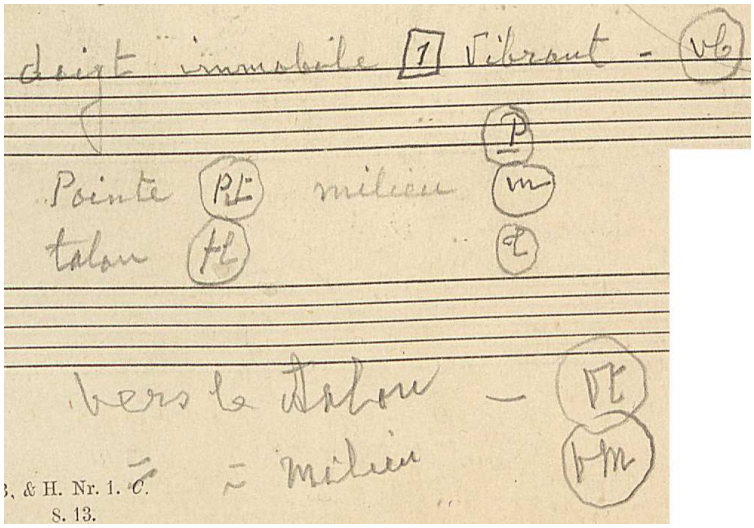

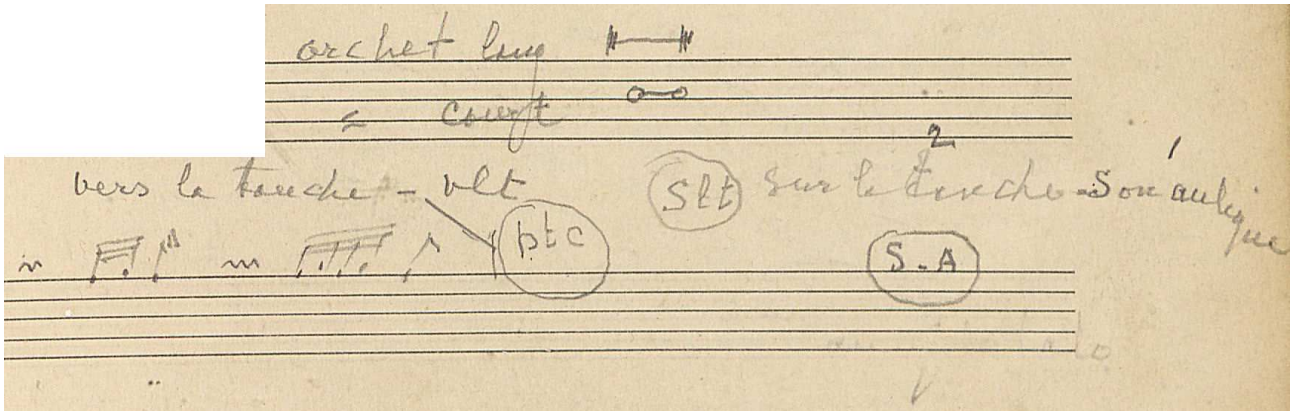

[Unfinished Sonata]
6ème Sonate (à Quiroga)

[I.] All[egr]o molto moderato ma con brio

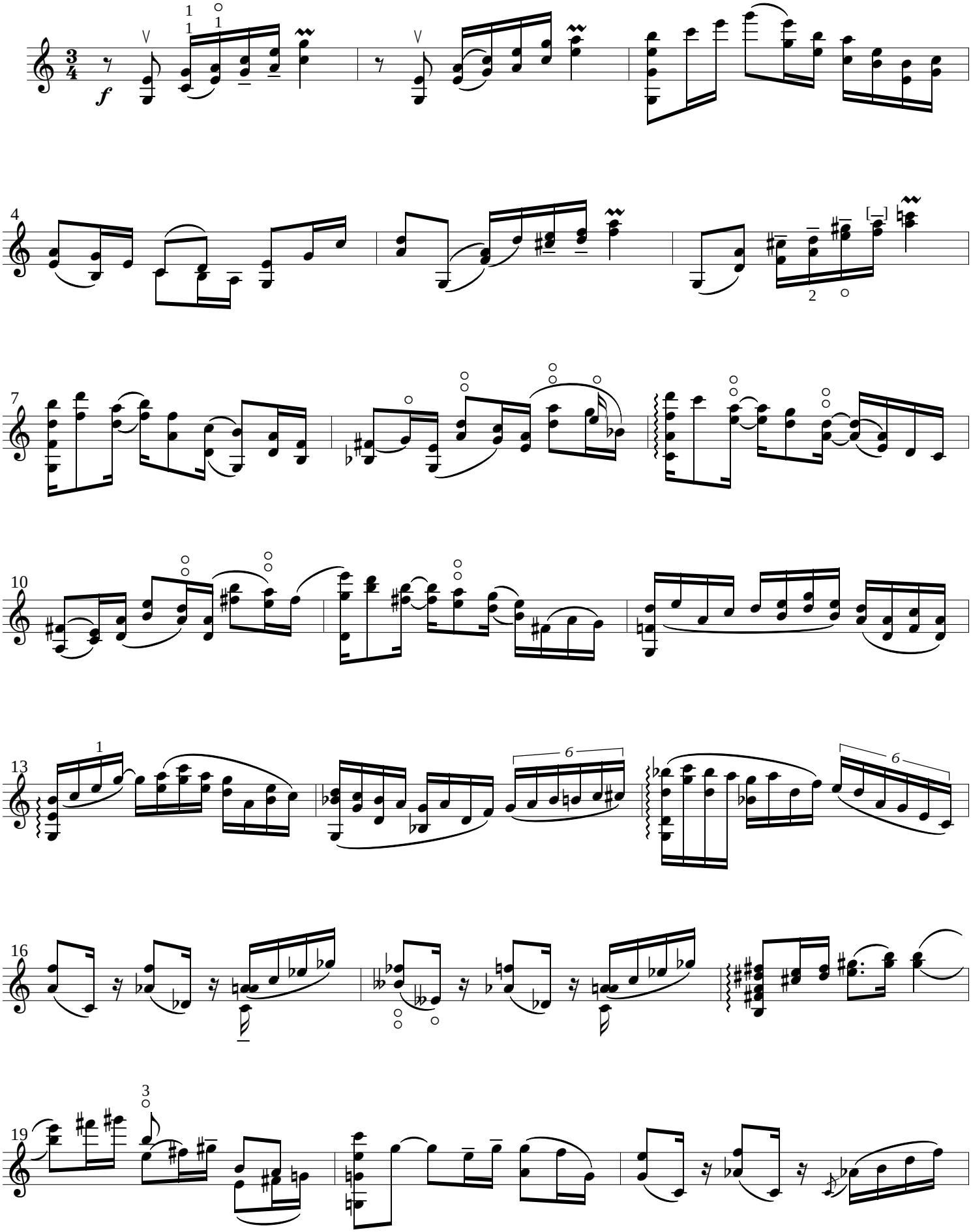

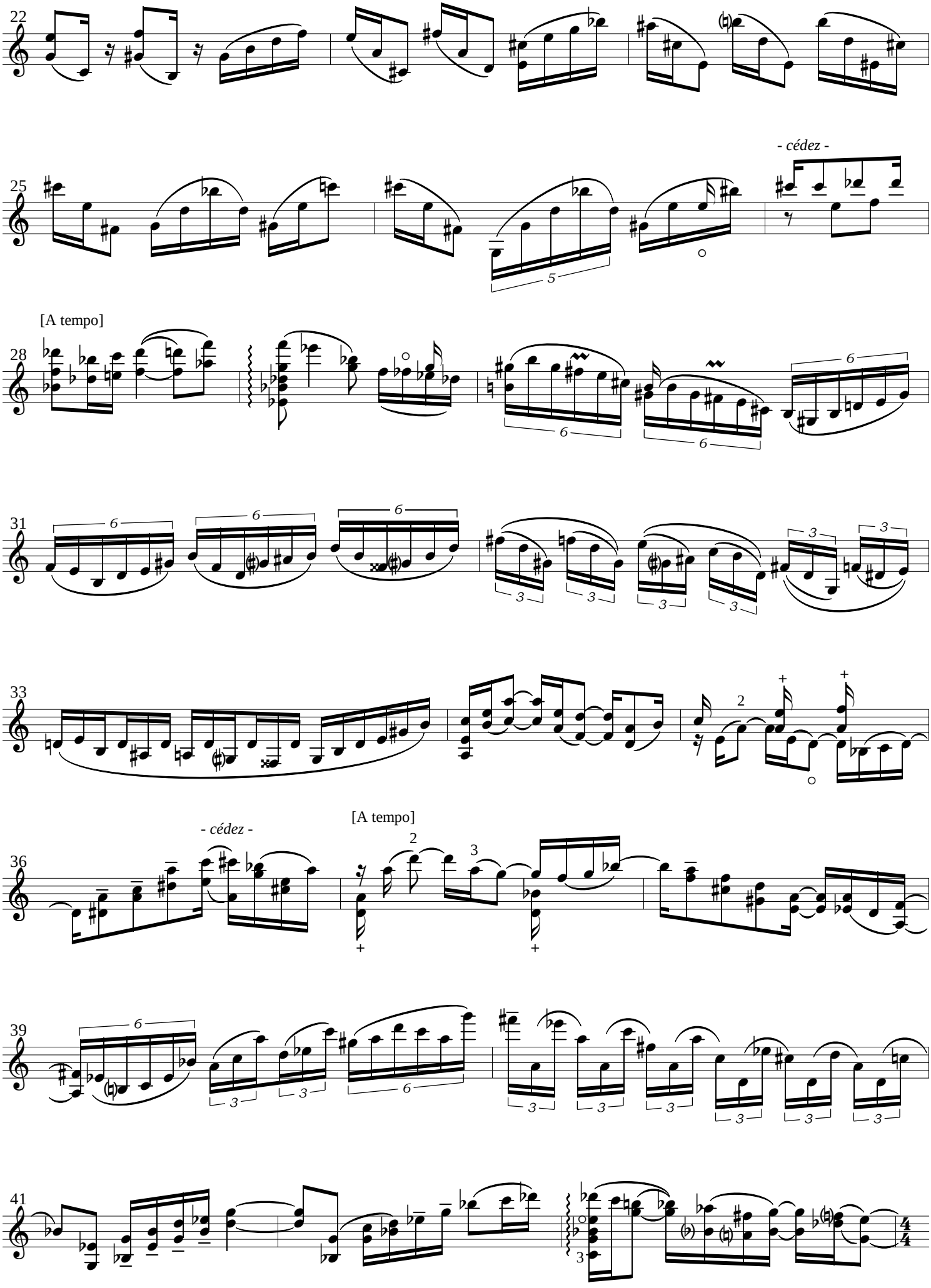
22
25
- cédez -
[A tempo]
28
31
33
- cédez -
[A tempo]
36
39
41

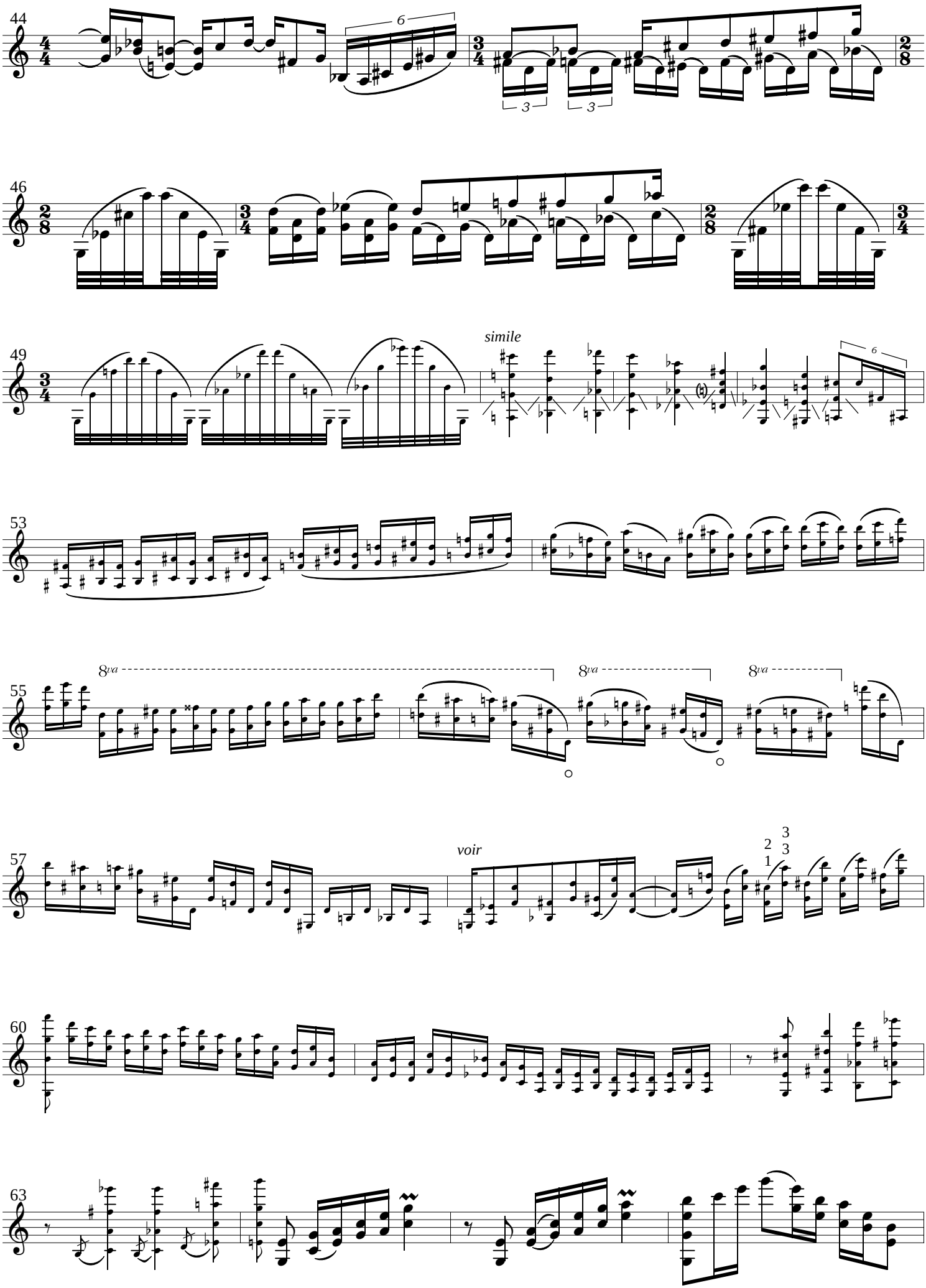
44
6
3
3
46
49
simile
6
53
55
8va
8va
8va
57
voir
60
63

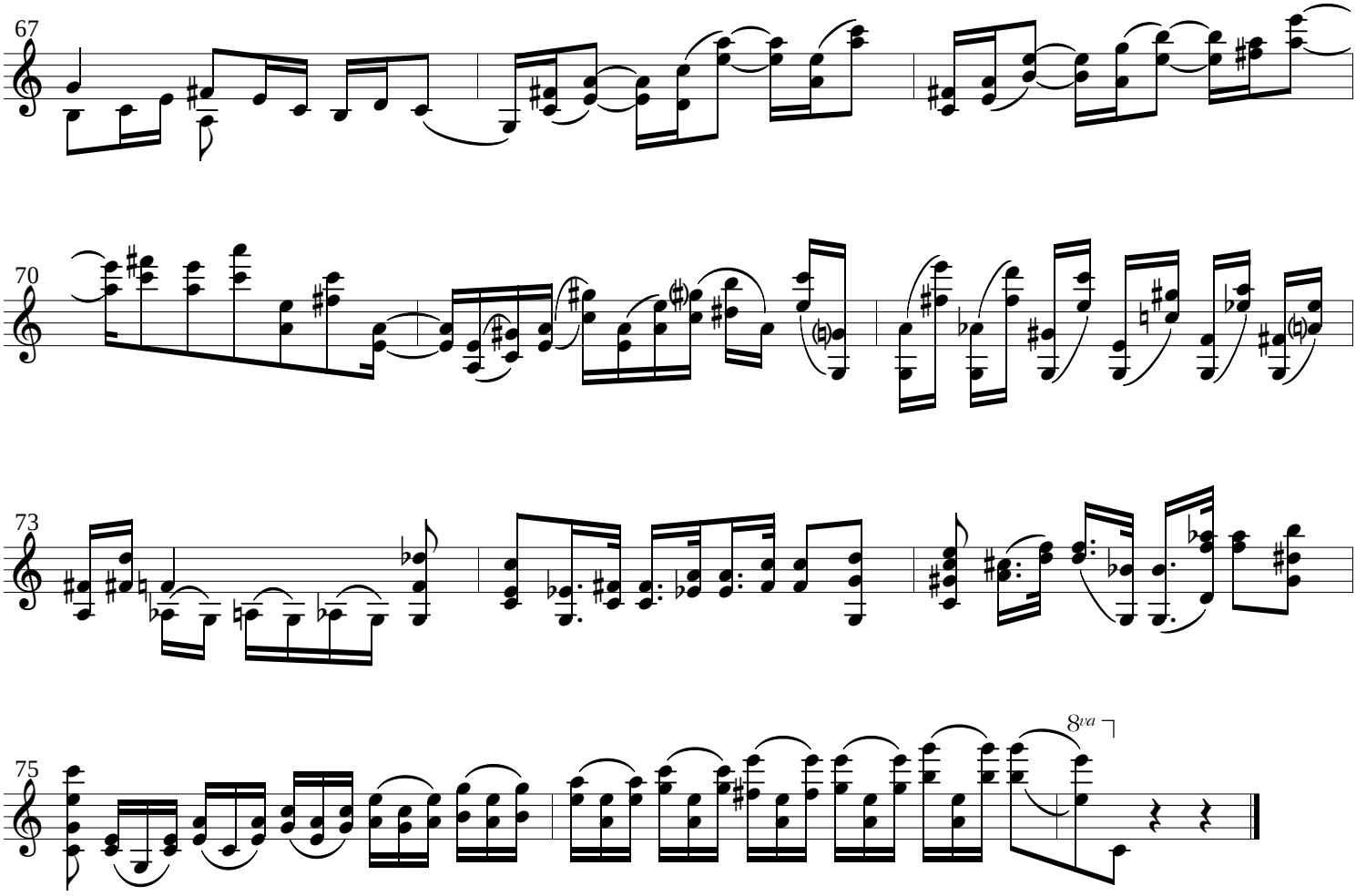
67
70
73
75
8va

[II.] Canzona. Lento e Mesto

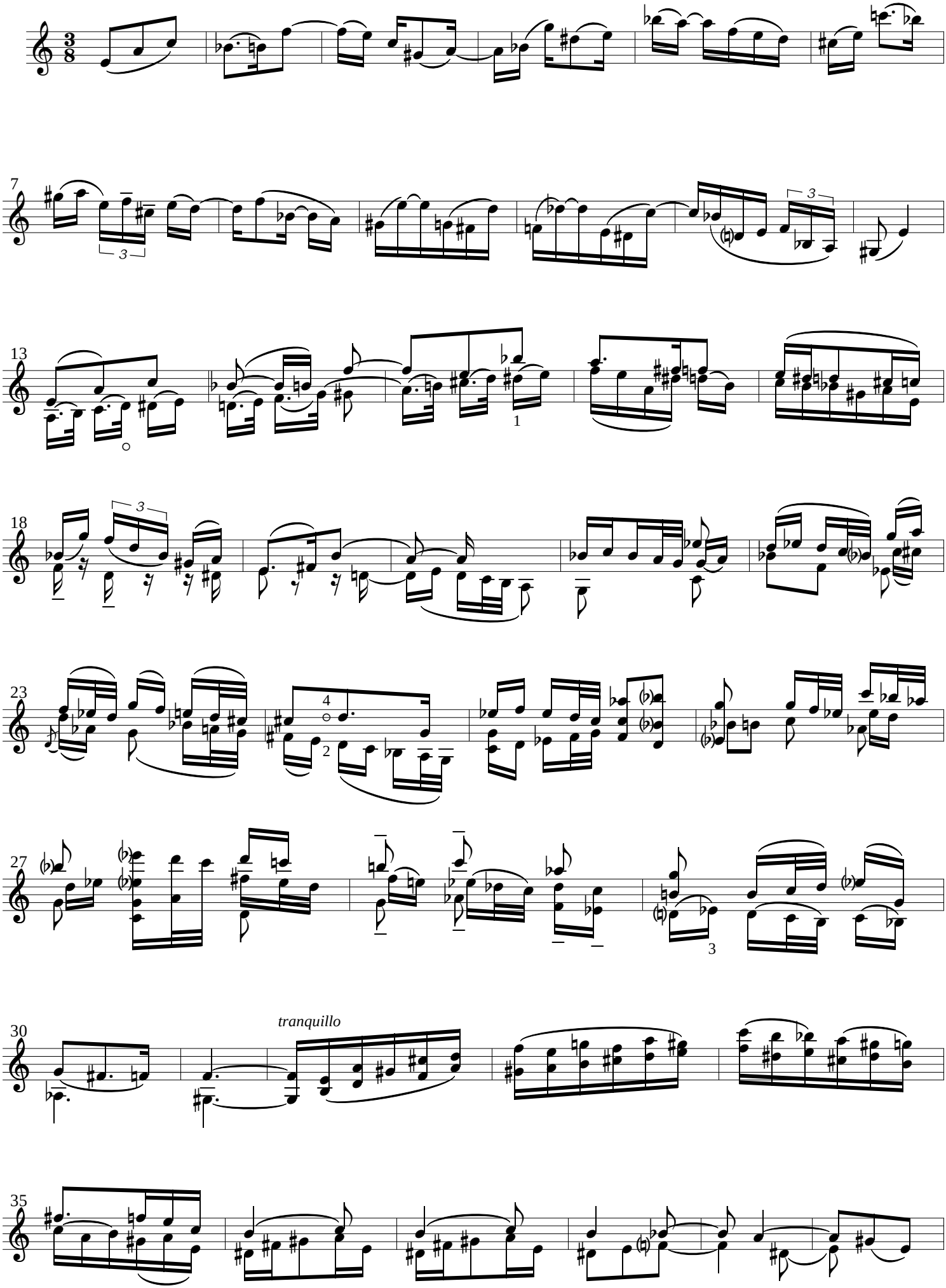

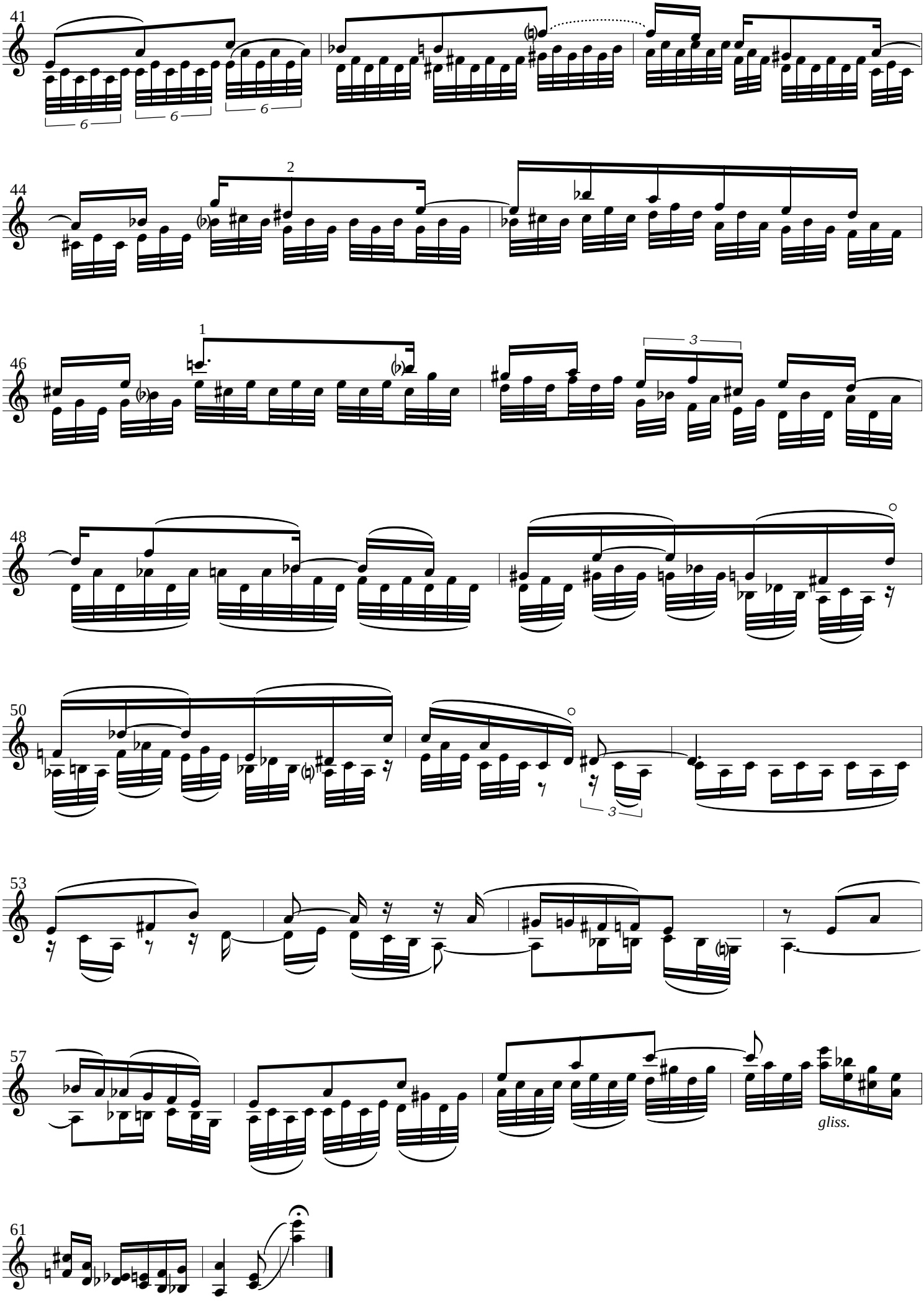
41
6
6
6
44
2
46
1
3
48
50
3
53
57
gliss.
61

[III.] Finale. Giocoso

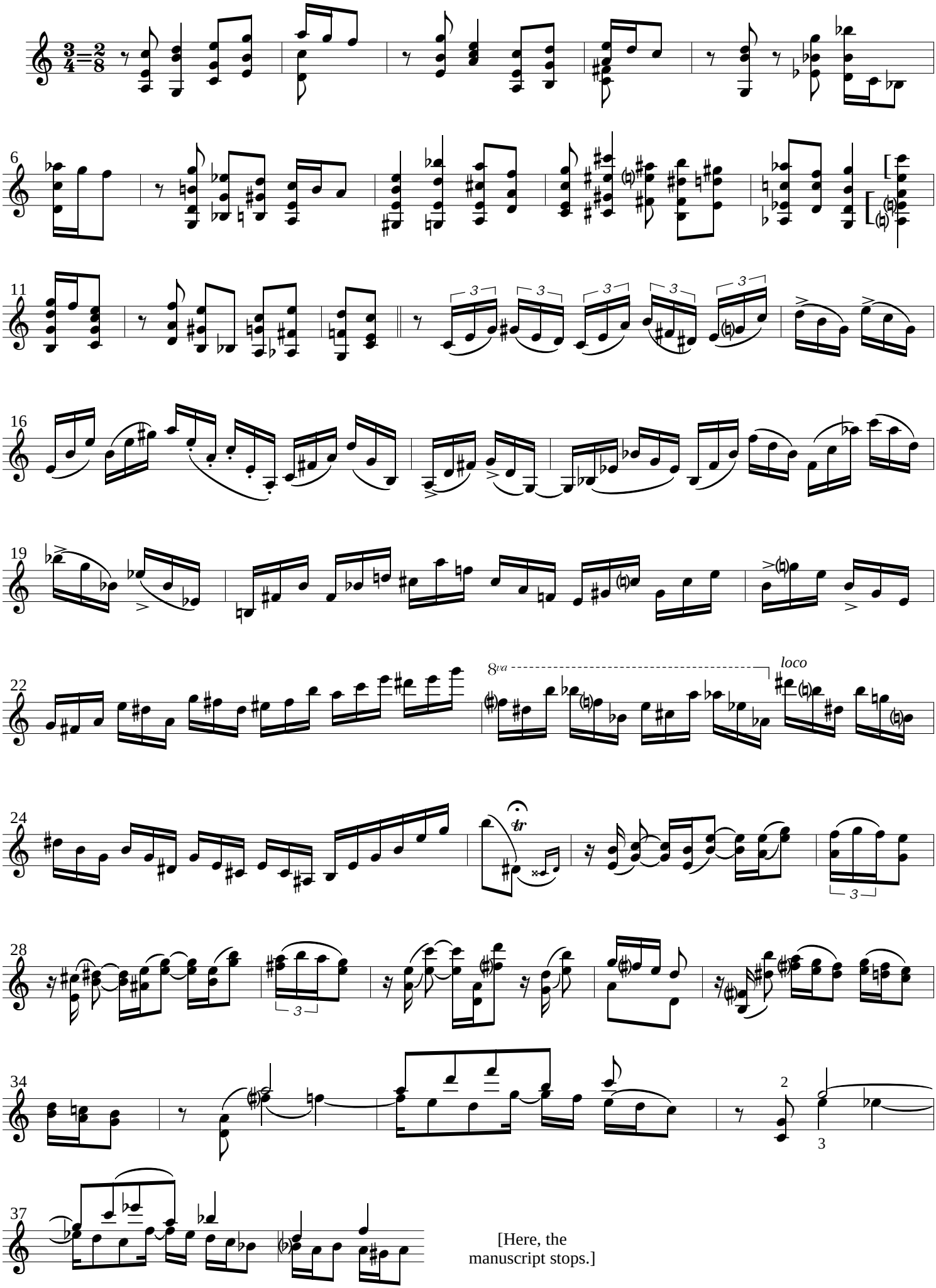

[Here, the manuscript stops.]

Appendix: original version of bars 11-16

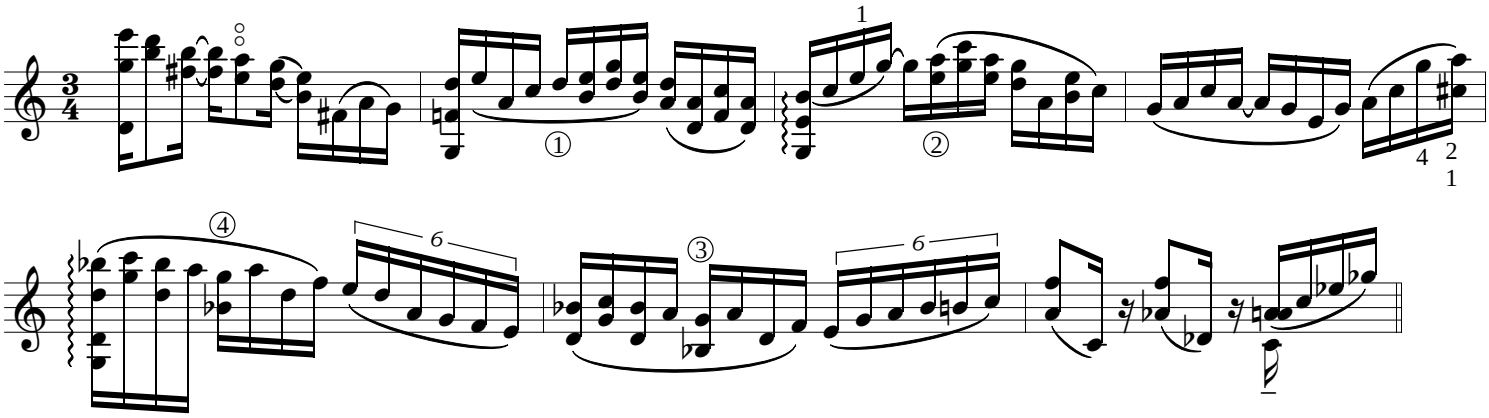

Comments

Sources

- **A** incomplete neat copy (Lavergne manuscript, p.84-90), without date
- **B** fragments of the first draft (Lavergne manuscript, p.58-60, 63), without date

Remarks

Abbreviations

- **Y** = Ysaÿe

General comments

- accidentals:
  - **Y** added them often above or below the notes, in our edition they stand before the notes
  - between brackets when editorial
  - before a few notes in **A**, **Y** added cautionary accidentals between brackets; these brackets have been omitted in order to be distinguished from the ones added by the editor
- added slurs or ties: dotted
- bar numbers added
- editorial additions between square brackets ([ ]) or mentioned in the comments
- incomplete bars: filled up by rests and not commented when **Y**'s intentions are clear
- notes etc. crossed out by **Y** are normally omitted without comment
- repeated bars, arpeggios etc.: in small notes when written out by the editor
- the main source is **A**, the comments below refer to **A**, unless otherwise indicated
- the orientation of the stems and beams in **A** has not always been preserved in our edition
- time signatures are often added by **Y** above the stave (e.g. - *4* -), in our edition they get their normal place
- tremolo: **Y**'s notation of tremolo with minims has not been preserved
- tuplets: everywhere with bracket (**Y** mostly notes a curve with a cipher, or only a cipher)
- when no title or tempo designation has been found in **A**, the one found in **FE** has been added between square brackets
- **Y**'s remarks on performance have not been reproduced in our edition because the signs do
- **Y**'s sign for an up-bow is the inversion of the usual sing, it has been standardized in our edition
- **Y**'s *vi-de's*, indicating the end of a fragment and its continuation (sometimes also *Mo-zart*, *Schu-bert* etc.), have been omitted

Individual comments

Bar	Comments
[I.] All[egro] molto moderato ma con brio	
5	6th semiquaver (d): note by **Y**: *la ré?*
11-16	see the original version of these bars in the appendix (p.8): the numbers encircled by **Y** indicate how he wanted to change the order of the bars, which makes the 4th bar of the example superfluous (therefore omitted in our edition)
16	2nd quaver (c): note by **Y**: *ou ré*

	3rd quaver (f – a flat): note by **Y**: *?* - *b* - (the flat probably corresponds to the f)
23	2nd crotchet (f sharp): note by **Y**: *ou* ♮
27	incomplete bar
32	slurs as in **A** (none in **B**)
36	-*?*- added by **Y** twice: between 9th and 10th semiquaver, and in the margin next to this bar
39	1st quaver: **Y** wrote *# ?* above the f, the sharp sign being encircled, we assume **Y** eventually wanted f sharp; f sharp in **B** (p.58) as well
45, 49	time signature added
49-64	**Y** wrote in the the margin next to bar 49: *autre chose d'ici allant à la rentrée* [*something else from here on until the recapitulation*] and he crossed out bars 49-55. Obviously, **Y** intented to rewrite the whole passage starting at the beginning of bar 49 and ending at the first note of bar 64. The whole passage is reproduced in small notes and is printed as in **A**, without alterations or comments.
62-64	crossed out by **Y**, starting at the 2nd quaver of bar 62, ending at the 1st quaver of bar 64
72	2nd semiquaver: perhaps e flat instead of e natural? 4th semiquaver: perhaps f natural instead of f sharp?
73	incomplete bar
74	2nd beat: dots added
[II.] Canzona. Lento e Mesto	
5-6	Originally, the e in bar 5 was an e flat, consequently, **Y** added a cautionary accidental ♮ to the e in bar 6. We have left out the natural sign in bar 6 because it has become superfluous.
13	1st quaver, lower voice: slur added
22	3rd quaver: **Y** gives crotchet e flat
24	3rd quaver, lower voice: double note values in **A**
25-27	slurs are missing in **A**
26	3rd quaver, middle voice: double note values in **A**
27	2nd quaver: in double note values in **A** 6th semiquaver: not clear whether e natural or e flat
28	2nd quaver, top voice: in **A** crotchet
40	next to this bar, **Y** wrote down *V.S.*, omitted in our edition
41-42	lower voice: tremolos are abbreviated in **A** after the 1st quaver of bar 41
43-	lower voice: inconsistent beaming as in **A**
47	triplet bracket added
47, 51	lower voice, 2nd semiquaver: double note values in **A**
51	lower voice, 2nd quaver: rest added
58-59	lower voice: tremolos are not written out in **A**. By adding *4*, **Y** made clear he wanted 4 hemiquavers and not 6 as in bars 41-51
60	1st quaver, lower voice: semiquavers in **A**

	2nd quaver: glissando only between the 2 first chords?
[III.] Finale. Giocoso	
20	5th semiquaver: perhaps b natural?